

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. XVII. Romana cambiorum seu repetitionis. De cambiis ab initio limitatis ad certam summam, & ita exactis, An restitui debeant, quatenus cursus nundinarum tanti non importasset. Et quid ubi super ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

est cessatio donationis seu remissionis illius pluris, ob cessatam seu non purificatam conditionem, sub qua illa facta erat juxta terminos *textus in l. 1. Cod. de donat. que sub mod. cum similibus*, ut bene probat *text. in d. l. pecunia*, & est deductum *in dicta alia Romana disc. 6.* Ista etenim videtur certa veritas, quoniam si ab initio absque alia interpellatione poterat creditor convenire de cambijs currentibus atque dictam remissionem non facere, hinc proinde nulla subest ratio, cur si poterat totum negare, non potuerit quod dabat sub certa conditione auferre.

Alterum fundamentum fuisset considerabile, quando per veras probationes justificaretur id, quod præsumptivè Rota firmavit, quod scilicet 7 creditores post factum casum pacti, adhuc perseverassent in exactione semestrali ad formam conventionis, tam pro eo semestri, ob cujus defectum dicto pacto factus erat locus, quam in alijs subseqventibus, idque non ratione purgationis moræ, in qua pro altera parte scribentes insisterant cum illis terminis generalibus, quos habemus in materia emphyteutica, quoniam hæc non est poena moræ, sed est purificatio conditionis; Et ex qua ratione recepta est propositio, quod adversus pacta resolutiva dicta purgatio non intrat, cum agatur de non consequendo commodo ex deficientia consensus *Gratian. disc. 786. in fine Greg. dec. 559. n. 6. decis. 203. n. 19. § 20. par. 6. rec.*, sed tanquam ex observantia declarativa voluntatis, quod scilicet 8 ille, cui adimplendum erat in tempore, recipiendo post tempus, & ad formam primæ conventionis, continuando non curaverit de resolutione, atque non implementum ita remittere voluerit.

Sed cum dicta solutio deduceretur præsumptivè, non poterat exinde ad dictum alium effectum inferri, quoniam ita esset multiplicare specialia seu præsumptiones, quod in jure non conceditur *ad notat. in l. 1. C. de dotis promissione*, cum concordantibus *per Barbo. axiom. 211.* defuit tamen occasio ista maturius examinandi, cum vel ob subsequutam concordiam, ut est probabilis, vel quod creditores non potuerint dictam spacciorum suspicionem tollere, causa ulteriorem progressum, quod sciam non habuit.

In proposito autem hujusmodi limitationis cambiorum, consueta formula est, quod limitatio respicit solum excessum, quod scilicet si interfuria excederent certam summam, illud plus censeatur debitori remissum, E conversò autem, si ad eam non ascenderent, non posset creditor exigere, nisi id, quod verè illorum cutus importat; Verùm *in Romana cambi pro Vecchij's cum Parisano* disputata coram A.C., pacti formula erat diversa, dum conventum erat, quod si cambia excederent septem pro centenariò, illud plus cederet ad damnum debitoris, Ex hac enim pacti forma contendebat debitor cambium esse siccum & usurarium, utpotè continens lucrum certum, undè propterea præten- 9 debat ad nulla cambia teneri, etiam ad eam minorem rationem, sub qua in nundinis cucurrerant; Verùm contrarium, me pro creditore scribente, judicatum fuit, pro illorum scilicet debito, ad eam tamen minorem rationem, quæ in nundinis currisse justificabatur, dum ex subsequuta observantia particulari cum eodem debitore, atque ex generali eorumdem creditorum in multis, ac multis contractibus, qui exhibebantur cum diversis, detegebatur id tribuendum esse errori Notarij, non autem ipsorum creditorum depravatæ voluntati.

Et ulterius dicebam, quod cum cambia, posita illorum realitate, in substantia sint licita, hujusmodi pacta alternativa utpotè formam vel substantiam non percutientia, non vitiant, sed potius vitiatam remanent, ut receptum habemus circa pacta rescissoria & similia in censibus, ex pluries deductis in sua materia *sub eo tit.*, Ac etiam in excessiva vel aliàs alterata conventionem fructuum recompen- satorum, seu interfuriorum lucri cessantis, vel damni emergentis *sub tit. de usuris*, Et in specialibus terminis cambiorum habetur *in Romana locatio nis vene ferri infra disc. 24.*

Dicebam etiam tanquam Advocatus, quod non esset ponere os in Cælum in substinenda hujusmodi conventionis validitate, quia cum incertum sit quantum cambia interfuriorum importare possint, prohibitum non videtur contrahentibus super hujusmodi incertitudine inire concordiam, per quam uterque æqualiter potest se habere ad commodum, & ad damnum, dum cambia possunt importare multò pluris, undè propterea debitor ita reportaret commodum compensandum cum damno, quatenus importaret minus, ad generaliter notata *in l. de fideicommissis, § l. Praes. Cod. de transactionibus*, & in specialibus terminis usurarum, seu interfuriorum, ut quoties eorum substantiam in univèrsum est licita, prohibita non sit concordia super futuro incerto eventu *Leor. de usuris q. 90. n. 41.*, & habetur pluries *sub tit. de usuris*; Verùm istud fundamentum mihi videbatur periculofum, quoniam ita esset sub sola verborum figura introducere cambium siccum, atque dare in creditore pecuniario lucrum semper certum absque periculo damni, & diminutionis fortis principalis, qualis enim esset conventio, illa percutit solum quantitatem lucri, per creditorem assequendi, undè si vè plus, si vè minus obtineat, semper est lucrum certum, quod licet Morales admittant sub illa specie trium contractuum, de qua *in Firmana sub dicto tit. de usuris, disc. 1.* atamen in foro externo recipiendum non videtur exhibi deductis; Ideoque in præsentem quamvis pro creditoribus scribens, stante præsertim istorum observantia tam generali cum alijs debitoribus, quam speciali cum isto, dabam manus, ut aliud eis non deberetur, nisi id quod verè importarent cambia secundum cursum nundinarum, ut sequutum fuit.

ROMANA

CAMBIORUM

SEU

REPETITIONIS

PRO

ALEXANDRO MUSCA ET CÆSARE
COLUMNA

CUM

MARCHIONE GINETTO

*Casus disputati coram A.C. & resoluti ut infra.*De cambijs ab initio limitatis ad certam
summam, & ita exactis, An restitui de-
beant,

beant, quatenus cursus nundinarum tanti non importasset. Et quid ubi super dicto cursu esset diversitas inter nundinas, & plateas, cuius sit electio, An debitoris, vel creditoris.

Et debitore in se assumente onus transmittendi spaccia & girandi cambia, quatenus id non sequatur, ita ut cambia debeantur loco damnorum & interesse, An in istorum calculo haberi debeat ratio provisionum, vel potius ista sint detrahenda.

S U M M A R I U M.

- 1 **F**Acti series.
- 2 Cambium limitatum intelligendum est, si currens excedat, non autem si sit minus.
- 3 Acambijs, quae sine spaccijs debentur per debitorem loco damnorum, & interesse detrahuntur provisiones.
- 4 De validitate conventionis, ut provisiones cedant commodum creditoris, vel deputantis scripturalem.
- 5 Quomodo probetur cambiorum cursus, & quod non excefferint certam summam.
- 6 Poena conventionalis de jure canonico non exigitur ultra quod interest.
- 7 De ratione subsistente cambiorum validitatem, & ob quam admittenda non est platearum incertitudo.
- 8 Quando creditor excusetur à restituendis cambijs excessivis per debitorem sponte solutis.
- 9 Bona fides seu credulitas quando in materia usuraria excusetur.

DISCURSUS XVII.

PRO Alexandro & Cesare, diversis tamen temporibus, & coram diversis ejusdem Tribunalis A. C. iudicibus, eundem punctum cum eodem creditore disputavi, cum aliqua tamen diversa circumstantia; Cum enim Marchio Ginettus aliquas respectivè pecuniarum summas praedictis dedisset ad cambium limitatum septem pro centenariis, cum cautela seu formula moderna liberante creditorem ab onere & cura transmittendi spaccia, & justificandi cambiorum realitatem, transfundendo tale onus in ipsos debitores, qui se obligantur cambiare per nundinas *Novarum & Placentiae*, & in istarum defectum per quascumque plateas & nundinas Italiae & extra, Alexander per plures annos, absque aliqua litterarum transmissione, vel cambiorum giro spontè solvit singulis annis cambia ad dictam conventam limitatam rationem. Cæsar verò ad illorum solutionem una cum sorte pulsatus, opponens de diminutione, ex eo quod intersuria cambiorum per dictas nundinas, detractis expensis provisionum, ad tantam summam non ascenderent, cum in promptu id non justificaret, atque reputaretur exceptio altioris indaginis non habilis ad retardandam executionem obligationis Cameralis, coactè de mandato Iudicis, & cum protestatione solvit, deinde verò uterque respectivè diversis temporibus, & sub diversis iudicibus ejusdem Tribunalis A. C. opposuit de repetitione ejus, quod excessivè solutum erat.

Et scribens pro utroque debitore, dicebam eorum intentionem esse fundatam in pacto claro de natura etiam contractus & communi observantia

subintelligendo, quatenus non adesset pactum) ut cambiorum limitatio intelligeretur respectu excessus, quem ita creditor debitori condonare dicitur, non autem ubi cambia verè ad tantam summam non ascenderent, cum tunc nullus subesset legitimus titulus exigendi dictam summam excessivam, quæ ita remaneret, tanquam cambium ficcum.

In calculo verò hujusmodi cambiorum, dicebam habendam non esse rationem de expensis provisionum solvendarum correspondalibus, vel scripturalibus, quoniam stante defectu transmissionis litterarum, ac realitatis cambiorum ad formam *Constitutionis Pij V.*, absque dubio cambia exigenda non potuerant tanquam cambia, sed solum tanquam damna & interesse ob non impletum susceptum mandatum juxta *decisionem 7. post Salgad.*, de qua *hoc rit. sapius*, ideoque creditor prætereundere non potest, nisi quanti sua interest, ac si factum promissum verè sequutum & impletum esset ad *text. in l. i. Cod. de eo quod interest*, ubi communiter scribentes, *Leotar. de usuris quest. 75. num. 9 & 11.*, & omnes, ideoque si debitores verè curassent cambia girari, passi quidem essent etiam intersuria provisionum, quas solvere debuissent correspondalibus & mercatoribus, qui scripturam tenuissent, nisi aliter cum eis convenissent: sed hoc nihil intererat creditoris, ad cuius commodum aliud cedere non debuisset, nisi id quod importabat interesse cambij pendens ab aggio seu valore auri.

Et quamvis scribentes pro creditore replicarent prohibitum non esse creditori ex conventionione cum correspondali in ejus gratiam modica portione contento, sibi ipsi, & ad ejus commodum applicare provisiones, quas nihil debitoris interest ad unius vel alterius commodum cedere, dum semper ipse est illarum debitor juxta *decisionem 45. par. 4. & tom. 2. & in Romana cambiorum 28. Novembris 1659. coram Porospio S. provisiones*, de qua causa *supra dise. 1. & 2.*, Attamen hoc potius retorquebam, dum id clarius debitorum intentionem fundabat, cum enim eis incumberet correspondales, seu scripturales sibi benè visos eligere & deputare, idcirco ex eadem ratione, ex qua quando creditor id agit, potest ita cum eis convenire, potuissent quoque id facere ipsi debitores, cum ratio esset eadem, proindeque dicebam imputandum esse creditori, cur accedente pacto ex communi formulario apponi consueto, quod debitore susceptum mandatum non adimplente, esset in facultate ipsius creditoris id agere, usus non sit tali facultate, qua mediante ipse reportare potuisset istud majus lucrum, quod videtur compensandum cum eo incommodo, quod creditor patitur super spacciorum transmissione, ac onere, quod tali casu habet justificandi formiter requisita realitatis, à quibus omnibus ut in alio casu relevatur, Et ob quod onus evitandum inolevit dicta cautela transfundendi idem onus in debitorem, sed pariter cum rationis fundamento inolevit usus tam dicti Tribunalis quam aliorum & Signaturæ, detrahendi ab hujusmodi cambijs debitis loco damnorum & interesse dictas expensas provisionum, quas debitor ita evitare potuisset, etiamsi verè cambia girata essent, dando aliquam modicam recognitionem correspondali.

Major disputatio fuit super dictæ negativæ probatione, quoniam licet ex parte debitorum cum attestacionibus mercatorum, & extractionibus partitarum à libris nuncupatis *Squarcia foglio di siera*,

di fiera, benè justificatum esset cambia per dictas nundinas *Novarum & Placentia*, facta nundinarum, seu annorum peræquatione, importare ad rationem quatuor cum dimidio circiter pro centenario. Replicabant tamen scribentes pro creditore, id non sufficere stante pacto in instrumento adjecto, quod in casu non implementi, teneretur debitor ad damna & interesse ad rationem cambiorum juxta pretia quarumcumque feriarum vel platearum creditori magis placitarum, ideoque inferebant, quod ita poterat creditor dicere velle assequi ea majora cambia, quæ decurrerunt per plateas Venetiarum, Neapolis, Lugduni, &c.; itaut hæc sola possibilitas sufficeret pro excludenda repetitione indebiti, ad cujus effectum ejus perfecta & concludens probatio requiritur, excludens contrariam possibilitatem.

Hoc fundamentum, licet quandoque in isto Tribunali admissum, & à Signatura canonizatum sit, mihi reflectendo etiam ad veritatem non videbatur tutum, quia cum susceptum onus cambiandi esset per dictas nundinas *Novarum & Placentia*, non potest fictio excedere veritatem, neque creditor ob non implementum plus prætere posse, quàm si verè illud sequutum esset, cum aliud non sit interesse, nisi ficta suppletio veritatis. Undè cum debitoris electio esset cambiandi per dictas nundinas, atque si id sequutum esset, aliud lucrum creditor reportare non potuisset, nisi quantum verè dictarum nundinarum intersuria importassent; Hinc proindè absolutum videretur damna & interesse hujusmodi veritatis suppletiva, non posse plus importare, nil obstante pacto prædicto, quoniam ita continere diceretur meram pœnam, obligando debitorem ad solvendum plus quàm creditoris interesset implementum ad formam conventionis sequutum esse, quæ pœna de jure canonico, præsertim ubi usuræ suspicio cadere potest, non exigitur ex deductis per *Sperell. de. 131. Leotar. de usuris quest. 18.*, & plenè in *Romana appalvus vena ferri sub tit. de Regalibus disc. 117.*, ubi de hac materia pœna conventionalis.

Aliam item ponderabam rationem dicti pacti improbativam, quoniam ratio, quæ hujusmodi contractum cambij sustinet, unice consistat in eventualitate, ex qua creditor, ac respectivè debitor ad lucrum & damnum se habere possunt *juxta cons. 238. Romani*, & habetur *hoc tit. sæpius*; Hoc autem requisitum ita omninò cessaret, quoniam si in destinatis nundinis intersuria cambiorum curerent magna, itaut creditor esset in lucro, istud ille obtineret, E conversò autem ejus damnum resulteret, illi non subjaceret, undè debitor esset semper in damno absque spe lucri, quod propriè facit cambium siccum, & usurarium, ut advertitur infra in *Romana locationis vena disc. 24.*

De plano hæc procedere credebam respectu Columnæ, qui de his opposuerat, atque coactus de mandato judicis cum protestatione solverat; Difficultatem autem habebam, qualem etiam habuit judex, atque eventus causæ docuit cum Musca, qui spontè solverat, quoniam ut alias super eodem puncto & coram eodem Judice deduxeram in *Romana cambij pro Petro Marchese*, de qua causa actum habetur *sub tit. de credito* (ita etiam Signatura probante) quando debitor spontè solvit, atque id, quod solutum est amplius non extat, nec in specie, nec in æquipollenti, itaut de tempore detectæ malæ fidei dici non possit creditorem remanere locupletiolem, tunc dictæ repetitioni locus denegandus videtur, quoniam creditor potuit

justè credere tantum cambia importasse, cum non sit verisimile debitorem voluisse spontèolvere indebitum, nisi ipse esset mercator, qui cambia verè girasset, itaut illorum cursus certam notitiam haberet.

Quamvis enim in materia usuraria in foro externo non admittatur excusatio bonæ fidei seu diversæ credulitatis *juxta decis. Seraph. 1006. & passim*, Attamen id procedit, ubi actus peccat in forma, atque est de per se illicitus & usurarius, quamvis à creditore legum ignaro licitus crederetur, cum juris ignorantia in proposito non excuset, puta quia credat cambia posse deberi etiam sine justificatione realitatis cum spacciis, vel credat censum esse validum quamvis non servata forma Bullæ *Pij* cum similibus, secus autem ubi actus in substantia est licitus, ac sola differentia est in majori, vel minori quantitate, cuius certitudo pendet ex facto creditori verisimiliter ignoto, & quod ex debitoris observantia justè credere potuit esse tale, itaut ignorantia sit facti, & non juris, ex ijs quæ habentur *sub tit. de usuris*, præsertim in *Baren. census disc. 17.*, & in alijs ac infra in *Romana pro Piffero, & Marecotto.*

ROMANA CAMBII DE BISCIIIS

PRO

JOANNE PAULO
SANSONIO.

CUM

FRATRIBUS DE BISCIIIS.

Causa decisus per Rotam pro Biscijs.

An contractus cambij sit licitus Clericis, Et quatenus non, An id impediatur cursum cambiorum, nè à debitore peti valeant

Si campfor, qui deputatus est ad transmitenda spaccia, aliaque gerenda cambij girum concernentia, efficiatur ex cessione creditoris eiusdem cambij dominus, seu utilitarius, An ex hoc cessata dicatur eius facultas, stante quod in contractu data non est facultas creditori cambiandi cum seipso.

SUMMARIUM.

- 1 *Acti series.*
- 2 *Facultas cambiandi non censetur data cum seipso.*
- 3 *Data uni, an pro sit ejus cessionario, & quando non.*
- 4 *Clericus an possit facere contractum cambij, & num. 7.*
- 5 *De eadem conclusione, de qua num. 3.*
- 6 *Quando in hac materia dicatur electa industria persona.*
- 7 *De eadem conclusione, de qua num. 3. Et de negotiatione clericis prohibita, vel permessa.*
- 8 *Quod cambij contractus non veniat sub negotiatione clericis prohibita, Et de rationibus.*

DIS-